

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по направление 2.1. Филология, научна специалност „Български език“ за нуждите на Секцията по етнолингвистика – съгласно обявата в ДВ, брой 101 от 20. 12. 2016 г., с. 57.

с кандидат доц. д-р Мария Кирилова Китанова-Маркова –
ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН

Изготвил становището: доц. д-р Борислав Димитров Попов –
ЮЗУ „Неофит Рилски“

За участието си в конкурса доц. д-р Мария Китанова се представя със солидно по обем и значимо по съдържание научно творчество. То съдържа: 102 публикации, от които 5 монографии (1 колективна); 3 речника в съавторство; 1 атлас (6 карти); 12 студии, (от които 2 в съавторство и 5 в чужбина); 62 статии (от които 1 в съавторство и 10 в чужбина) – от тях 45 след хабилитацията; 4 персоналии; 6 рецензии; 3 научнопопулярни статии; 1 анотирана библиография. *Участия в проекти* – 6 (БАН). *Ръководство на проекти* – 9, от които 7 международни (на 6 от тях ръководител на българската част) и 2 (БАН). *Ръководител на 2 защитили докторанти. Участия в конференции:* 43, от които 23 международни.

Трудовете на кандидатката значително надхвърлят количествените изисквания на ИБЕ.

Цитирания: 109, от които 16 в чужбина (4 от чуждестранни автори и 12 от български); 65 в България, от които 3 от чуждестранни автори и 62 от български автори; 26 в дисертации.

Рецензии: 11 на книги, от които 3 в чужбина и 8 в България.

Награда: медал „Кирил и Методий“ – златен от Славянския фонд на Русия.

Приносите на доц. д-р М. Китанова са многобройни и тук ще бъдат изброени само най-важните от тях.

I. Хабилитационен труд. В монографията „Род, семья и дом в българской культуре языке“ (Saarbrücken, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015, 184 p.) чрез методите на структурно-семантичния, концептуалния и

лингвокултурологичния анализ е представена цялостната картина на българската роднинска терминология. Основните приноси, скицирани съвсем бегло, са:

1. Установено е семантичното развитие на лексеми, които означават ключовите понятия на роднинската терминология, разположена около етнолингвистичния семантичен център *род*.

2. Разгърнати са повече от 12 вида роднински връзки на различни равнища в българската народна култура, отразена в роднинската терминология.

3. Чрез описание на обредността в културата и на семиотичността в езика са засегнати трите аспекта на роднинската терминология – митологичен, концептуален и семантичен.

4. Обстойно е разгърната структурата на семантичното поле с център *род*, като специално внимание е отделено на влизщите в него ключови понятия за българската култура.

5. Приносно е представянето на трите културни кода в българската роднинска терминология: телесен (соматичен), растителен (вегетативен) и животински (зооморфен).

6. Чрез когнитивния подход е разкрита българската езикова картина на света, организирана около концепта *дом*, като са засегнати редица нейни релации в парадигматичен и синтагматичен план.

II. Етнолингвистика и културология.

1. Направен е нов сполучлив опит за организиране на системата на роднинската терминология, като са реконструирани понятийно-семантичните и структурно-семантичните отношения между термините. Обяснени са основните понятия, определящи спецификата на българската културна идентичност, като акцентът е поставен върху бинарната опозиция 'свой ~ чужд'. № 3, 5, 22, 23, 25, 26, 71, 72.

2. Картината на света, отразена в българската паремиология, е разгледана с нова когнитивна методология, която е позволила изграждането на когнитивен модел. № 2, 21, 38, 65, 66, 67, 73, 76.

3. След Ив. Шишманов (1893 г.) за първи път в българското езикознание (с изключение на трудовете на Л. Илиева и Б. Парашкевов) обстойно е разработен въпросът за народната етимология и за етимологичната магия. № 2, 57, 62, 69.

4. И научно, и организационно утвърждаване и популяризиране на етнолингвистиката в България, а също така и в някои други държави – Русия, Словакия, Румъния, Полша, Гърция.

III. Етнолингвистична лексикография.

1. Изработен е логически издържан и обоснован модел върху принципите на ролевата граматика за представяне на народната култура в речниково описание. № 2, 6, 7, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 75.

2. Приносна е когнитивната матрица, в която е разположен и обяснен материалът. Специално трябва да се подчертае възможността тя да бъде използвана при съпоставително изучаване и лексикографско представяне на тези и други подобни терминологии. № 2, 6, 7, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 75.

3. Оригиналната концепция (разработвана и от други автори), според която културният модел е насочен към митологичното обяснение на света, а не към реалността. № 2, 6, 7, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 75.

4. Всички изработени речници са новаторски – по лексикографска теория, по модел за представяне на материала и по изпълнение. Срв. напр. дефинирането на календарната терминология като специфична и междуобредна.

IV. Диалектология.

1. Проучени са около 50 села по преселници за Българския диалектен атлас. № 9, 10, 11, 12, 13, 14.

2. Лично събран материал от кандидатката е представен за БДА, т. 1 и за колективната монография „Сакар“. № 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14.

По характера си приносите са: създаване на теоретични модели, предложения за нови хипотези, обогатяване на съществуващи знания и теории, допълнения и нови обяснения на вече познати явления.

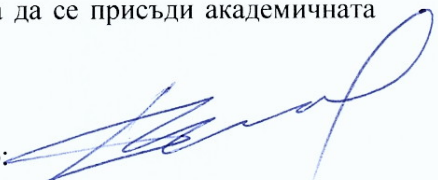
Критични бележки и препоръки. В монографията си „Род, семья и дом в българской культуре языке“ авторката твърди, че зооморфният код в българската терминология за родство е представен от неголям брой названия, предимно на калинката и невестулката. Те обаче никак не са малко в българския език. В изследването си тя е представила само част от означенията на двете животни, съдържащи термини за родство. Бих препоръчал на доц. д-р М. Китанова да се запознае с посветените на невестулката подробни разработки на български автори – М. Сл. Младенов (1968 г.), Ст. Генчев (1971 г.) и Б. Попов (2008 г.). Освен това в българските диалекти се срещат немалко названия от

такъв тип и на други животни, за които тя не е споменала: мечка, вълк, лисица, змия, смок, жаба, костенурка, таралеж, орел, лалугер, светулка и др. По отношение на имената на некръстени деца, представени в същата монография, бих препоръчал на авторката да се запознае с трудовете на Г. Вайганд (1926 г.), Ст. Генчев (1996 г.), Б. Попов (1998 г.) и др., разработвали тази тема. А за болестите, означени с термини за родство, може да обърне внимание на публикациите на В. А. Меркулова (1969 г.), Д. Михайлова (1974 г.), Ив. Кочев (1980 г.), М. Георгиев (1989 г.), Б. Попов (2000 г.). За темата на Първа глава от монографията полезно би било задълбоченото изследване на бинарната опозиция 'свой ~ чужд' от В. Н. Топоров (1992 г.).

Заклучение. Въз основа на цялостното научно творчество на кандидатката с неговите многобройни и разностранни приноси, теоретична дълбочина, актуалност и приложна насоченост с най-голяма убеденост предлагам на доц. д-р Мария Кирилова Китанова да се присъди академичната длъжност „професор“.

Дата: 12. 04. 2017 г.

Изготвил становището:

(Доц. д-р Борислав Попов)